

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1966/3

Karar No.:1966/23

Karar tarihi:28/4/1966

Resmi Gazete tarih/sayı:11.7.1966/12345

İtiraz eden: Hilvan Sulh Hukuk Mahkemesi

İtirazın konusu : 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun değişik 56 ncı maddesiyle 57 nci maddesinin Anayasa'nın 36 ncı maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenmiştir.

İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince 8/2/1966 gününde yapılan ilk incelemede dosyada eksiklik bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine karar verilmekle düzenlenen rapor, mahkemenin 19/1/1966 günlü kararı, iptali istenen kanun maddeleri, kanunun gerekçesi, Anayasa'nın konu ile ilgili hükümleri ve bunlara ilişkin Meclis tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

OLAY :

Dâvacı İmar ve iskân Hakanlığı, dâvâliya 4753 sayılı kanun uyarınca 25 yıl bizzat işletmek ve bu süre içinde borcunu ödemek üzere kendisine temlik edilen iki tarlayı, dâvâlinin anılan kanun ve ilgili tüzük hükmüne aykırı olarak bir üçüncü kişinin kullanmasına terkettiğinden, bahisle tapu kaydının iptaliyle Hazine adına yazılmasına, taşınmaz malın Hazineye teslimine ve üç yıllık işgal tazminatı tutarı 400 liranın dâvâlıdan alınmasına karar verilmesini istemiştir.

Mahkemece dayarılan Anayasa maddesi şöyledir :

"Madde 36 : Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz". Konu ile doğrudan doğruya ilgisi dolayısıyla incelenmesi gereken Anayasa maddeleri ise şöyledir:

"Madde 37 : Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

Toprak dağıtımı ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

"Madde 11 : Temel hak ve hürriyetler, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz".

Konunun toprak hukuku yönünden incelenmesi :

Topraksız veya yeter toprağı olmayan çiftçilere toprak dağıtımı, dağıtılan toprakların kullanılması ve işletilmesi rejiminin düzenlenmesi toprak hukukunun en önemli konusunu teşkil etmekte ve bu gün "Toprak reformu" diye adlandırılmaktadır.

Toprak reformu başlıca şu ana ilkelere dayanmaktadır.

- 1- Topraksız veya yeter toprağı olmayan çiftçiyi toprak sahibi yapmak.
- 2- Sosyal düzeni sağlamak.
- 3- Tarımsal kalkınma yolundan iktisadi kalkınmayı sağlamak.

1- Türk toplumunun sosyal yapısı özel mülkiyet esası üzerine kurulmuş bulunduğu halde geçimlerini toprağı bağlamış olanların çoğunun eline toprak geçmemiş veya toprakları geçimlerini sağlamağı yetmemiştir. 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun uygulama alanına girmesinden bu yana uzunca bir süre geçtiğı halde önemli sayıda topraksız çiftçi topluluğı büyük arazi sahiplerinin topraklarında çalışmaktadır. Bu durumun sürüp gitmesinin sakıncalarını ve yürürlükteki kanunun yetersizliğini bilenler yeni bir toprak reformunun zorunlu olduğunda birleşmektedirler. Konunun fert ve toplum yönünden taşıdığı önem, Devletin, toprak dağıtımı ve toprakların işletilmesiyle ilgili görevinin Anayasa'da düzenlenmiş olmasından da anlaşılmaktadır. (Anayasa madde 37) o halde toprak reformunun ilk hedefi topraksız veya yeter toprağı olmayan çiftçiye toprak sağlamaktır.

2- Geniş anlamda toprak reformu, sadece toprak dağıtmakla gerçekleşmiş sayılamaz. Ferdin, toprak sahibi olması yanında, bağımsız bir çiftçi topluluğı yaratmak, topraktan yoksun kimselerin büyük şehirlere göç etmelerini önlemek, yeter toprakları olmadığı için bulundukları yerlerdeki tabii kaynakları tüketen iskân topluluklarını daha elverişli yerlerde barındırmak ve toplumun yaşama düzeyini yükseltmek gibi sosyal hedeflere ulaşılması da toprak reformu ile güdülen amaçlardandır.

3- Uygun bir kullanma (Tasarruf) ve işletme rejiminin düzenlenmesi, toprak reformunun vazgeçilmez koşullarındandır. Gerçekten yurttan tarımın gelişmesi, toprakların kültüre elverişli hale getirilmesine, dağıtılan toprakların benimsenip işletilmesine ve ücretimin çoğaltılmasına bağlıdır. Toprak sahibi çiftçi, tarım tekniğinden ve devlet yardımından yararlanarak toprağını, kendi sorumluluğı altında işletmedikçe, reform uğrunda harcanan para ve emek boşa gidecektir. Öte yandan başkalarının toprağında çalışanlar bu topraklara gereğı gibi sarılmamaktadır. Yurttan geniş toprak parçalarının bakımsız kalmasının ve bunlardan gereğı gibi yararlanılamamasının nedenlerinden biri de toprakların ortakçılıkla veya kiralama yoluyla işletilmekte olmasıdır. Bu sakıncaların ortadan kaldırılması ve toprak reformuyla güdülen amaçlara ulaşılabilmesi için toprak dağıtımının yükümlere ve koşullara bağlanması gerekmektedir.

Bu düşünceler kanun tasarısının gerekçesiyle geçici komisyon raporunun gerekçesinde ve bilim alanında da benimsenmiştir. (T. B. M. M. Tutanak Dergisi Cilt 17 B. 54. 14.5.1943)

Konunun Anayasa hükümleri yönünden tartışılması :

Mahkeme, inceleme konusu kanun maddelerinin çiftçiye verilen toprarağın uzun bir süre kiralınmasını veya ortakçılıkla işletilmesini önliyen hükümlerinin Anayasa'nın 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Mülkiyet hakkı eski anlamında ferdin dediğı şekilde kullanılabileceğı bir hak ve sınırsız bir hürriyet olmak niteliğini çoktan yitirmiş, Mülkiyet anlayışı, bu hakkın, bir bakıma, sosyal yapıda bir hak olduğu yolunda gelişmiş, bir çok haklar gibi bu hakkın da kamu yararı amacıyla sınırlanabileceğı ilkesi kabul edilmiştir. Mülkiyet hakkının Anayasamızın (Temel haklar ve ödevler) kısmının (Sosyal ve İktisadi haklar ve ödevler) bölümünde yer alması ve

Esas No.:1966/3
Karar No.:1966/23

36 ncı maddenin ikinci ve ondan sonraki fıkrasıyla 37 nci maddenin ikinci fıkrasına bu hakkın sınırlanabileceğini gösteren, hükümler konulması bu anlayışın ifadesidir.

Görülüyorki mülkiyet hakkı Anayasamızda sınırsız bir hak olarak tanınmamış, fert yararı ile toplum yararının karşılaştığı alanlarda, toplum yararı üstün tutulmuştur. Toprak reformunda da toplum yararının üstün tutulduğu reform düşüncesine hâkim olan ana ilkelerin ve Anayasa'nın konu ile ilgili hükümlerinin birlikte incelenmesinden açıkça ortaya çıkmaktadır. O halde, toprak dağıtımını kamu yararı amacıyla bazı yükümlere ve koşullara bağlamak ve böylece mülkiyet hakkını kanunla sınırlamak devletin hakkı, yükümlere ve koşullara uymakta toprak sahibinin borcu olmak gerekir.

4753 sayılı kanunun değişik 56 ncı maddesine toprağın belli bir süre içinde kiralanmasını ve ortaklıkla işletilmesini yasaklayan hükümler konulması, yukarıda belirtilen esaslara dayanmaktadır. Yükümler ve koşullar belli bir süre ile sınırlandırıldığı ve çiftçi toprağı, bu yükümler koşullarla kabul ettiği için, Burada Anayasa'nın 11 inci maddesine dayanılarak mülkiyet hakkının özüne dokunluğu da ileri sürülemez,

Bu açıklamaların tümünden çıkan sonuç, 4753 sayılı Kanunun değişik 56 ncı maddesindeki yasaklayıcı hükmün, Anayasa'nın 36 ncı maddesinin ikinci ve ondan sonraki fıkrasıyla 37 nci maddesinin ikinci fıkrasında yeralan hükümlerin sözüne ve özüne uygun olduğu gerçeğidir,

Değişik 56 ncı maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı kabul edilince, anılan maddedeki yasaklayıcı hükmün müeyyidesi olan 57 nci maddenin de Anayasa'ya aykırılığı düşünülemez. Bu nedenlerle itiraz reddedilmelidir.

SONUÇ :

4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun itiraz konusu 57 nci maddesi ile 5618 sayılı Kanunla değişik 56 ncı maddesi Anayasa'ya aykırı olmadığından itirazın reddine 28/4/1966 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Lütfi Akadlı

Başkanvekili
Rifat Göksu

Üye
Asım Erkan

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Salim Başol

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Esas No.:1966/3
Karar No.:1966/23

Üye
Recai Seçkin

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş